

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmal-
le

Maa- ja metsätalousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle (VNS 2/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava maa- ja metsätalousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- elintarviketurvallisuusjohtaja Sebastian Hielm, maa- ja metsätalousministeriö
- elintarvikeylitarkastaja Minna Huttunen, maa- ja metsätalousministeriö
- hallitusneuvos Merja Sandell, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Sirpa Sarlio-Lähteenkorva, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Arja Lyytikäinen, Elintarviketurvallisuusvirasto
- erikoistutkija Heli Kuusipalo, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- johtaja Heli Tammivuori, Elintarviketeollisuusliitto ry
- varatoimitusjohtaja Veli-Matti Aittoniemi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- lakimies Tiina Vyyryläinen, Päivittäistavarakauppa ry
- professori Pertti Mustajoki
- professori Matti Uusitupa

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ruokapoliittisessa selonteossa linjataan politiikan tavoitteita ja keskeisiä painopisteitä, joihin eri hallinnonalojen toimijat pyritään sitouttamaan. Selonteon valmisteluprosessissa on kuultu laajalti asiantuntijoita ja eri sidosryhmiä ja eri osakokonaisuuksissa on selkeästi kirjattu konkreettiset tehtävät tavoitteiden saavuttamiseksi. Valiokunta pitää myönteisenä, että selonteon eduskuntakäsittelyn jälkeen laaditaan toimeenpanosuunnitelma, jonka avulla tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Valiokunnan lausunto StVL 4/2017 vp

Valiokunta toteaa, että selonteon kansanterveyttä käsittelevä osuus on melko suppea ja keskittyy merkittävältä osin ruuan turvallisuutta koskeviin seikkoihin. Selonteossa olisi ollut mahdollista tuoda paremmin esille myös valtion ravitsemusneuvottelukunnan yhteisiä suosituksia.

Ruoka ja kansanterveys

Kuten selonteossa todetaan, on ruualla keskeinen merkitys ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä. Merkittävimpinä kansanterveyteen vaikuttavina ruokavalion ongelmina todetaan niukka kasvien, kalan ja täysjyväviljan kulutus sekä liian suuri suolan, tyydyttyneen rasvan ja sokerin saanti. Selonteossa esitetyn arvion mukaan elintavoista johtuvat hoitokustannukset ovat Suomessa yli 2 miljardia euroa vuodessa. Hoitokustannusten lisäksi kustannuksia aiheutuu esimerkiksi lisääntyneiden sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden seurauksena.

Makeisten, jäätelön ja virvoitusjuomien valmistevero poistettiin 1.1.2017 alkaen. Veron poistamisen on ennakoitu lisäävän erityisesti lapsilla ja nuorilla makeisten, suklaan ja jäätelön kulutusta ja niihin liittyviä haittoja (esim. hammaskaries ja lihavuus ja sen liitännäissairaudet). Valiokunta piti makeisveron poistamisen yhteydessä valitettavana, että veron tavoitteen muuttamisen ja veropohjan laajentamisen sijaan makeisten ja jäätelön valmisteverosta luovuttiin kokonaan eikä välittömästi kehitetty veroa terveyttä edistävään suuntaan (StVL 6/2016 vp). Valiokunta pitää tärkeänä selonteon ehdotusta siitä, että mahdollisuuksia ohjata verotuksen keinoin kansalaisten kulustottumuksia ja tuotekehitystä ravitsemuksellisesti laadukkaimpiin elintarvikkeisiin jatkossa selvitetään.

Suomella on ravitsemukseen ja terveyteen liittyen kansainvälisesti hyvä maine muun muassa terveellisen kouluruokailun ja elintarviketeollisuuden tuotekehitysosaamisen perusteella. Valiokunta katsoo, että terveysperusteisella verotuksella voidaan luoda lisäkannustimia tuotekehitykselle, joka tukee terveys- ja hyvinvointitavoitteita ja on samalla kansantaloudellisesti järkevää. Terveellisten elintapojen lisääminen ja kansansairauksien ehkäiseminen ovat myös keskeinen tekijä hallituksen asettaman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä eriarvoisuuden vähentämisen kärkihankkeen onnistumisessa.

Valiokunta yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että terveellisten ruokavalintojen tekemisen tulee olla helppoa kaikissa kuluttajaryhmissä. Tämä edellyttää, että kuluttajilla on sekä kyky että mahdollisuus tehdä tietoisia terveellisiä ruokavalintoja. Terveellisyystekijöiden ohella kuluttajat odottavat myös entistä useammin avointa informaatiota ruuan alkuperästä ja tuotantotavoista. Mahdollisuuksia terveellisiin valintoihin voidaan lisätä muun muassa kehittämällä ruokapalvelujen laatua ja saatavuutta. Väestön terveyden kannalta tärkeitä ovat myös ravitsemusosaamiseen, koulutukseen ja ruokakasvatukseen vaikuttaminen ja elintarvikkeiden vastuulliseen markkinointiin tähtäävät toimet.

Tutkimus ja tietovarannot

Tutkimusta ja tietovarantoja koskevassa selonteon osiossa todetaan, että meillä on hyvää ravitsemus- ja terveystietoa työikäisistä, mutta lasten, nuorten, maahanmuuttajien ja ikääntyneiden suhteen tilanne on huonompi. Hyvät tiedot aikuisväestön ruokavaliosta ja ravitsemustilasta perustuvat erityisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimuksiin. Lasten ja nuorten kohdalla vas-

Valiokunnan lausunto StVL 4/2017 vp

taavat tutkimukset ovat vasta suunnitteilla. Valiokunnan näkemyksen mukaan kaikkien väestöryhmien ravitsemustietojen keräämistä on tarpeen kehittää, mikä on syytä kirjata tarvittaviin toimenpiteisiin ja ottaa huomioon selonteon toimeenpanossa.

Tietovarantoihin liittyy myös kansallinen elintarvikkeiden koostumustietokanta Fineli, jonka ylläpitoon Terveystieteiden tutkimuskeskus on sitoutunut, mutta jonka analyysiin ja päivittämiseen samoin kuin kehittämiseen tarvitaan rahoitusta myös eri käyttäjätahoilta. Fineli on tärkeä tietolähde myös pienille ja keskisuurille yrityksille, jotka tarvitsevat koostumustietoja elintarvikkeiden pakollisiin ravintoarvomerkintöihin.

Valiokunta toteaa, että terveellinen ruoka voi hyvinvoinnin ohella edistää myös yritysten kilpailukykyä. Terveellisen ruuan kysyntä kasvaa kansainvälisesti, ja suomalaista tietoa ja osaamista on mahdollista hyödyntää nykyistä paremmin esimerkiksi erilaisten tuotteiden (ksylitoli, kolesterolia alentavat, vähäsuolaiset, gluteenittomat ja laktoosittomat tuotteet) viemisessä kansainvälisille markkinoille.

Kuntien ja maakuntien tehtävät

Selonteossa ehdotetaan alueiden roolin vahvistamista terveellisen ravitsemuksen edistämiseksi ja kuntien kannustamista noudattamaan ravitsemussuosituksia hankinnoissa. Lisäksi ehdotetaan ponnistamista maittavan ja terveellisen ruuan tarjontaan varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja yliopistoissa. Valiokunta pitää tärkeänä, että tuoreissa kouluruokailusuosituksissa on ensimmäistä kertaa mukana kattavat ravitsemuslaadun hankintakriteerit elintarvikkeiden kilpailutukseen ja ruokapalvelujen hankintaan.

Ehdotetun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain mukaan hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu sekä kuntien että maakuntien vastuulle (HE 15/2017 vp). Sote- ja maakuntauudistuksen toteutuksessa on tarpeen kiinnittää huomiota kuntien ja maakuntien työnjakoon ja yhteistyöhön muun muassa sen vuoksi, että päiväkotien ja koulujen ruokailu jää kunnan vastuulle. Myös laillistettujen ravitsemusterapeuttien palvelujen saatavuuden parantaminen on tärkeää ottaen huomioon, että saatavuudessa on ollut isoja kuntakohtaisia eroja.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että maa- ja metsätalousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 20.4.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd

Valiokunnan lausunto StVL 4/2017 vp

jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Satu Taavitsainen sd
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen